
Šíření kulturně-náboženského poznání Blízkého východu je naléhavou výzvou

Šíření kulturně-náboženského poznání Blízkého východu je naléhavou výzvou

Oblast Blízkého východu je pro většinu z nás spojena s neustávajícími válečnými konflikty a narůstajícím vlivem radikálního islamismu. V posledních letech se v médiích pravidelně objevují zprávy o nám doposud neznámých náboženských či etnických menšinách, které vlivem válečných konfliktů trpí. Nedostatečná informovanost o různorodosti blízkovýchodní společnosti přivedla dr. Jiřího Gebelta z Husitské teologické fakulty UK a jeho tým k sepsání publikace *Ve stínu islámu – menšinová náboženství na Blízkém východě*.

Kniha si klade za cíl věnovat etnickým a náboženským menšinám Blízkého východu pozornost, kterou zasluhují. Současný způsob prezentace islámu zastiňuje početné menšiny a různorodá společenstva Blízkého východu bývá portrétoována uniformně. Přitom jsou to právě malé etnické skupiny a menšinová náboženství, které regionální otřesy odnášejí nejhůře. Je žádoucí upozornit veřejnost na skutečnost, že islám není jedinou hybnou silou Blízkého východu a že společenstva ze západního pohledu jednotvárná je ve skutečnosti různorodá.

„Prvotním impulzem ke vzniku práce byly společensko-politické změny, konkrétně válka v Iráku, jež vypukla v roce 2003, válka v Sýrii a události nám známé jako arabské jaro. Změny, které v regionu nastaly v posledních šestnácti letech, zásadním způsobem ovlivnily život tamních náboženských a etnických menšin,“ shrnuje prvotní záměr Jiří Gebelt. „Jejich jména se proto záhy začala objevovat v médiích, přičemž o skupinách, jako jsou jezídí nebo šabakové, u nás do té doby takřka nikdo neslyšel. Proto jsme chtěli veřejnosti poskytnout informace od někoho, kdo daným menšinám skutečně rozumí, kdo je zná a jejich problémy se delší dobu zabývá.“

Nová kniha *Ve stínu islámu – menšinová náboženství na Blízkém východě* přináší třináct studií z per předních českých odborníků na jednotlivé etnické a náboženské menšiny daného regionu. „Bylo pro nás důležité popsat především ty nábožensko-etnické skupiny, které jsou současným děním v oblasti postiženy. Skupiny bylo nutné volit také podle možnosti spolupráce s kompetentními odborníky. Všechny skupiny, které v knize nakonec jsou, navíc pojí kulturní dědictví, jež jim zanechala Osmanská říše. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli zařadit do knihy i turecké alevity, kteří válkou v Iráku a Sýrii ani arabským jarem primárně zasaženi nebyli. Co se týče oslovených vědců, preferovali jsme odborníky se zkušenostmi v terénu,“ komentuje strukturu publikace Jiří Gebelt.

Vybrané náboženské menšiny Blízkého východu jsou v knize rozčleněny do tří tematických celků. První část je věnována křesťanství na Blízkém východě, druhá pojednává o náboženských skupinách, které se nějakým způsobem vztahují k islámu. Do třetí skupiny jsou zahrnuti mandejci a jezídí. Právě mandejcům se Jiří Gebelt dlouhodobě věnuje.

Mandejci jsou nábožensko-etnickou skupinou s gnostickými kořeny. Jde o jediné gnostické společenství, které přežilo od dob pozdní antiky až dodnes. „Pro mě je skutečně fascinující, že ve 21. století mám možnost jejich prastaré rituály sledovat,“ objasňuje volbu svého tématu Gebelt. „Mandejci s velkou pravděpodobností žijí již od třetího století ve střední a jižní Babylonii – na území dnešního Iráku, od Bagdádu směrem na jih k Basře. Dále pak v oblasti jihozápadního Íránu. Dnes už jich v této oblasti moc není, žije jich tu zhruba tři a půl až pět tisíc. Světová populace

mandejců v současnosti čítá asi šedesát až sedmdesát tisíc – na jejich tradičním území jich tedy žije opravdu jen

zlomek.“

V Evropě bychom mandejce našli především v Nizozemsku a Švédsku, početná je i diasporní komunita v Německu. „Ještě před pár lety bylo v Evropě jen málo komunit, ve kterých byli přítomni mandejští kněží. Pro mě jako pro religionistu je komunita zajímavá hlavně, když když rozvíjí náboženské aktivity, praktikuje rituály atp. Mandejské rituály jsou ale dost náročné na personální obsazení, k některým z nich jsou zapotřebí tři kněží, někdy i více. Menší komunity proto musejí rituály přizpůsobovat vlastním možnostem. Pro výzkum je kromě komunity iránské optimální komunita ve Švédsku nebo v Austrálii. Přičemž švédská komunita má velký handicap – v tamějších klimatických podmínkách je složitější praktikovat rituály, během nichž musí kněz několik hodin stát v řece. To mají v Austrálii snazší – mají dostatek kněží a i prostředí je vstřícnější.“

Právě Austrálie se zdá mandejcům zemí zaslíbenou, jak uvádí Jiří Gebelt: „V Austrálii je poměrně vstřícná imigrační politika. Austrálie mandejcům také nabízí dobré klimatické podmínky, které se velmi blíží klimatu v Iráku a Íránu.“

Mezi vědce, kteří se na vzniku publikace podíleli, patří Bronislav Ostřanský, Stefano Tagila, Michal Řoutil, Petra Košťálová, Viola Pargačová, Luboš Kropáček, Kateřina Vytejšková a Petr Kubálek. Kniha obsahuje kapitoly věnované křesťanským uskupením (arménští a syrští křesťané, Koptové, maronité), náboženstvím vzešlým z islámu (alawité, alevité, drúzové, šabakové a járesáni) a náboženství mandejců a jezídů, přičemž řada textů vychází z původních terénních výzkumů.